

CSÉFFAI ATTILA CSABA *

A más eljárásban kirendelt szakértő véleményének felhasználása a polgári perben

I. Bevezetés

A hazai eljárásjogban kijegecesedett bírói gyakorlatnak számított, hogy a szakértő igénybevételenek kötelezettsége nem feltétlenül jelentette az újabb szakértői vélemény készítését.¹ A más eljárásban készült szakvélemény felhasználása ugyanis számottevő módon kihatott az eljárás gyorsabb és gazdaságosabb lebonyolításáért. *Grósz Tamás* szerint ennek a bírói gyakorlatból kiolvasható minimális feltétele a lényegében azonos tényállás,² a ténykérdés egyezősége, a szakvéleménynek a tárgyalás anyagává tétele, a készítés és a felhasználás közötti viszonylag rövid időköz, valamint a megismerés és a kérdésfeltevés lehetőségének a biztosítása.³ Mindez egybecseng a Debreceni Ítéltábla elvi jellegű döntésével, melyben kifejtette, hogy a bíróság felhasználhatja azonos tényállás mellett, azonos szakkérdés eldöntésére a más ügyben beszerzett szakvéleményt is, feltéve, hogy azt a tárgyalás anyagává teszi és a felek megismerhetik. Lényeges eljárási szabálysértésnek minősül, ha a bíróság nem biztosítja a félnek a szakvélemény megismerését és az arra vonatkozó észrevétel előterjesztésének lehetőségét.⁴ *Grósz* azonban hangsúlyozta, „az ilyen szakvélemény az újabb eljárásban a [korábbi] szabályok alapján [...] csak okiratként értékelhető, készítője pedig »csupán« tanúként hallgatható ki”.⁵ Ezen változtatott a jogalkotó, amikor a bírói gyakorlatot törvényi szintre emelve lehetővé tette, hogy a bizo-

* PhD-hallgató, DE Állam- és Jogtudományi Kar

¹ BH 1986. 277.

² BH 1989. 98.; BH 1986. 227.; BH 1986. 455.; BH 1977. 211.

³ BH 1989. 98.; BH 1986. 227.; BH 1986. 455.; BH 1977. 211.

⁴ BDT 2006. 1483.

⁵ GRÓSZ 2011, 26. p.

nyító fél a peres eljárástól eltérő eljárásban, ugyanazon szakkérdés vonatkozásában készült szakvéleménnyel bizonyítson,⁶ amivel elkerülhetővé válik az „ugyanazon bizonyítás felvételének többszörözése eljárásonként”,⁷ ami a pergazdaságosság és a perek észszerű időn belül történő befejezése mellett hat.

II. Más eljárásban készült szakvélemény

A polgári perrendtartásról szóló törvény szerint a szakértő a fél megbízása vagy kirendelés alapján, indítványra alkalmazható.⁸ A kirendelt szakértő pedig kétféle módon kerülhet a perbe, vagy más eljárásban rendelték ki és adott szakvéleményt, vagy a folyamatban lévő perben rendelik ki és ad szakvéleményt.⁹ Legfontosabb megkülönböztető jegye a kirendelt szakértők alkalmazásának, hogy míg az első esetben a szakvélemény a bizonyítási indítvány előterjesztésekor már létezik, addig az utóbbi esetben még nem. Ugyanakkor ezen különbség igen jelentős, hiszen a már elkészült szakvélemény eredményének ismeretével komoly perbeli előnyre tehet szert az arra hivatkozó fél, melynek következményeit a törvény nem mindig vesz kellő súllyal figyelembe.

A törvény nem sorolja fel azokat a más eljárásokat, amelyben készült szakvélemény felhasználását megengedi. Egyetlen kritériumot fogalmaz meg csupán, mégpedig azt, hogy a bizonyító fél csak és kizárólag kirendelt szakértő szakvéleményét használhatja fel,¹⁰ miközben a más eljárásban alkalmazott magánszakértő szakvéleményét nem.¹¹ Nagy Adrienn szerint a szóba jöhető eljárások köre igen tág, az lehet más polgári peres/nemperes eljárás, büntető-, szabálysértési- vagy választott bírósági eljárás.¹² Véleményem szerint azonban a törvényből nem vonható le olyan következtetés, hogy az csak a hazai eljárásokra terjed ki, így a más tagállamban folyó eljárások szintén ide sorolhatók. A számos lehetséges eljárások közül a legtöbb figyelmet azonban mégiscsak az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvényben szabályozott közjegyző előtti előzetes bizonyítás, valamint igazságügyi szakértő kirendelése, illetve az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről és ezzel összefüggésben a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló 2005. évi XLVIII. törvény szerinti eljárás érdemel tekintettel arra, hogy ezen eljárásokat éppen ilyen céllal hozták létre.

⁶ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény indokolása 306. §-hoz.

⁷ SZABÓ ANDREA: *Más eljárásban kirendelt szakértő, mint a perkonzentráció eszköze*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, 2021. 106. p.

⁸ Pp. 300. § (3) bek.

⁹ SZABÓ IMRE: *A polgári perrendtartásról szóló törvény tervezetének újításai II. (Tizenharmadik Magyar Jogászgűlés)*. Magyar Jogász Egylet. Budapest, 2016. 170. p.

¹⁰ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény indokolása a 306. §-hoz.

¹¹ A magánszakértői vélemény ismételt felhasználása a magánszakértő alkalmazására irányadó szabályok szerint történik.

¹² NAGY ADRIENN: *Bizonyítás*. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz*. Wolters Kluwer. Budapest, 2019. 804. p.

III. Más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása

A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását a törvény külön cím alatt, jóllehet csupán egyetlen szakaszban tárgyalja, de számos rendelkezést találunk a kirendelt szakértő szabályai között is,¹³ Elkülönülését rendszertanilag a párhuzamos szakértői módok kizárása mögött találjuk meg, azonban sok esetben ez gyenge érvek bizonyulhat. A szakértői bizonyítási mód rögzülésén kívül a Pp. 306. §-ába a szakvélemény felhasználásának indítványozása, benyújtása és kiegészítése került.

1. A szakvélemény felhasználásának indítványozása

A Pp. 306. § (1) bekezdése alapján a bizonyító fél a más eljárásban kirendelt szakértőnek a szakkérdés tárgyában készített szakvéleménye felhasználását indítványozhatja, mely normaszöveget a Pp. 300. § (1) bekezdésével, a 275. § (1) bekezdésével, valamint a 276. § (1) és (5) bekezdésével együtt kell alkalmazni.¹⁴ A Kúria Konzultációs Testülete (a továbbiakban: KT) szerint ezt úgy kell értelmezni, hogy a más eljárásban kirendelt szakértőnek a szakkérdés tárgyában készített szakvéleménye felhasználását kizárólag a bizonyító fél indítványozhatja; vagyis erre a bizonyító fél ellenfelének nincs jogosultsága. Az azonos oldalon álló bizonyító felek pedig csak egyetlen, más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményének beszerzését indítványozhatják. A KT ehhez hozzáteszi, hogy a bizonyító fél ellenfele ugyanakkor attól nincs elzárva, hogy a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményét felhasználva a bizonyító fél indítványa útján szolgáltatott szakvélemény esetleges aggályosságát állítsa.¹⁵ Mindez akkor jelent problémát, ha több szakértői vélemény is rendelkezésre áll. Ennek egyik esete, ha mindkét fél bizonyító fél. Ekkor ugyanis elképzelhető, hogy mindkét oldal élni fog a Pp. 306. §-ban foglalt lehetőséggel, így a fenti elv szigorú alkalmazása azt a furcsa helyzetet teremti, hogy a bizonyítékok mérlegelése során a szakvélemények tartalmát annak függvényében kell majd értékelni, hogy az adott kérdésben ki minősült bizonyító félnek. A bírói jogértelmezés szerint a két különböző eljárás során keletkezett szakvélemény eltérő tartalma a bizonyító fél bizonyítási érdekére tekintettel veendő figyelembe vagy hagyandó figyelmen kívül,¹⁶ elszeparálva ezzel a két szakvéleményt. Mindez azt jelenti, hogy mindegyik fél csak a saját szakvéleményével bizonyíthat, az ellenfelével nem (*sic!*), *quasi* magánszakértői vélemény jelleget tulajdonítva ezzel a kirendelt szakvéleménynek. Álláspontom szerint, ha egyszer egy szakvélemény a per anyagává válik, akkor onnantól kezdve függetlenedik a felektől és mindkét fél szabadon hivatkozhat rá csakúgy, mint bármely más bizonyítási eszközre a perben. Ezt az értelmezést támasztja alá maga a Pp.-nek az egyes közjegyzői nemperes

¹³ Pl. Pp. 307. § (1) bek. c) pont; Pp.308. § (1) bek.

¹⁴ SZABÓ 2021, 107. p.

¹⁵ KT 19. sz. állásfoglalása.

¹⁶ BH 2023. 37.

eljárásokban irányadó szabálya is, amely szerint az előzetes bizonyítás eredményét a perben bármelyik fél felhasználhatja,¹⁷ ideértve az előzetes bizonyítási eljárás keretében lefolytatott szakértői bizonyítást is. Noha az eljárási törvény nincs felkészítve a más eljárásban készült szakvélemények kollíziójának feloldására, ez azonban nem jelenthet felmentést a szabad bizonyítás elve alól.¹⁸ A másik esetkör, amikor azonos szakkérdésben egymásnak ellentmondó szakértői vélemények születtek. Könnyen elképzelhető ugyanis, hogy a polgári peres eljárást büntetőeljárás előzte meg, ahol több szakértői vélemény is készült, vagy tiltó szabály hiányában *ad absurdum* maga a fél készített nemperes eljárás során több szakvéleményt, amelyek közül aztán, mint bizonyító fél szabadon válogatva, a számára kedvezőbb benyújtását indítványozza. Noha *Szabó Andrea* álláspontja szerint a más eljárásban vitatott, kiegészítésre szoruló, vagy más módon aggályos szakvélemény a polgári perben nem használható fel,¹⁹ azonban ennek igazolására a Pp. a bizonyító fél ellenfelének nem ad megfelelő eszközt, a más eljárásban készült ellentétes szakvélemény perbeli felhasználását nem engedi meg.²⁰ Fontos hangsúlyozni, hogy ebben az esetben nem a szakértői bizonyítás elrendelése, hanem a felektől függetlenül létező bizonyíték felhasználása a kérdés. A fegyveregyenlőség ugyanakkor maga után vonja, hogy mindegyik félnek elfogadható lehetőséget kell biztosítani ügye előadására – beleértve a bizonyítékait is –, olyan feltételek mellett, amelyek nem hozzák őt érdemben hátrányosabb helyzetbe a másik félhez képest.²¹ Ezen követelménynek a Pp. tárgyalt szakasza nem felel meg.

2. A szakvélemény rendelkezésre bocsátása

A Pp. 306. § (2) bekezdése szerint, ha a bíróság az indítványnak helyt ad, a bizonyító fél köteles a szakvéleményt a bíróság felhívásában meghatározott határidőn belül benyújtani, vagy ha az célszerű, a bíróság intézkedik a szakvélemény beszerzése iránt. A KT szerint a bíróságnak akkor célszerű a más eljárásban kirendelt szakértő által készített szakvélemény beszerzése iránt intézkednie, ha a fél számára a szakvélemény beszerzése nem lehetséges, az jelentős nehézséggel vagy aránytalan többletköltséggel járna számára, valamint ha a másik eljárás iratait egyéb okból is be kellene szerezni.²² Mindennek azonban már az indítványban meg kell jelennie, hiszen az eljáró bíróság általában nem bír tudomással arról, hogy a más eljárásban készült szakvélemény kinél található. Amennyiben a bizonyító fél rendelkezik vele, úgy a szakvélemény benyújtására, ha nem, úgy a szakvélemény beszerzése iránt kell indítványt előterjesztenie.

¹⁷ Pp. 338. § (4) bek.

¹⁸ Vö. Pp. 263. §

¹⁹ SZABÓ 2021, 108. p.

²⁰ Vö. KT 19. sz. állásfoglalásának indokolását.

²¹ *Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands* (Application no. 14448/88) Judgment of 27 October 1993, Ser A no. 274. [33].

²² KT 9. sz. állásfoglalása.

Számos esetben előfordul azonban, hogy a keresetlevél záró részében feltüntetett pertárgy érték alátámasztásául kizárólag a szakvélemény szolgál, így a Pp. a keresetlevél mellékleteivel foglalkozó része előírja annak keresetlevélhez történő csatolását.²³ Mindez pedig ellentmondásban áll a fent elmondottakkal. A joggyakorlat erre a problémára a *szakvélemény metamorfózisát* kínálja fel. Eszerint a bíróság a pertárgy értékének igazolásához – a keresetlevél eredménytelen hiánypótlás követő visszautasítás terhével – szükségesnek tartja a keresetlevéllel egyidejűleg a szakvélemény benyújtását is,²⁴ azonban a más eljárásban készült szakvélemény a Pp. 316. § (3) bekezdése alapján bizonyítékként ekkor még nem vehető figyelembe.²⁵ Amennyiben azonban a bíróság az erre irányuló bizonyítási indítványnak helyt ad, a más eljárásban készült szakvélemény eléri a perbeli szakvélemény, mint bizonyíték szintjét. Mindez azonban dogmatikai következetlenségeket hordoz magában. Ha ugyanis az indítvány elbírálása nélkül benyújtott szakvélemény bizonyítéknak nem tekinthető, úgy a pertárgy értékének alátámasztására sem lehet alkalmas, akkor sem, ha ott a bizonyosság alacsonyabb fokával is megelégszünk.²⁶

3. A szakvélemény kiegészítése

Mint ahogy már említésre került, a más eljárásban kirendelt szakértő is kirendelt szakértő,²⁷ melyre a Pp. 306. §-ában foglalt szabályok alkalmazásán túl a Pp.-nek a kirendelt szakértőre vonatkozó rendelkezései az irányadók.²⁸ A Pécsi Ítéltábla ítéletében ki is hangsúlyozta, hogy a Pp. szakértői bizonyításra vonatkozó szabályai (XXI. fejezet) szerint, ha a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleménye felhasználását indítványozza a bizonyító fél és a bíróság az eljárásban e szakértőt – indítványra – szakvélemény készítésére kirendeli, úgy a továbbiakban a kirendelt szakértőre vonatkozó szabályok alkalmazandók.²⁹ A Pp. 306. § (3) bekezdése szerint a felek a szakvéleményre vagy a szakértővel nem közölt, lényeges perbeli adatokra vonatkozóan kérdések feltevését és azt is indítványozhatják, hogy a szakértő a szakvélemény aggályossága kiküszöböléséhez szükséges felvilágosítást adja meg. Amennyiben a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményének felhasználásakor, tehát további kérdések megválaszolása, vagy annak aggályossága kiküszöbölése szükséges, amely akár a bizonyítás, akár az ellenbizonyítás körében, ezáltal bármelyik fél részéről felmerülhet,³⁰ indítványozása a Pp. 307. § (1) bekezdés c) pontjában és a 308. § (1) bekezdésében foglaltak együttes értelmezésével a korábban alkalmazott szakértő kirendelésének indítványozását is jelenti. Ehhez azonban a Pp. 307. § (2)

²³ Pp. 171. § (1) bek. c) pont.

²⁴ Szarvasi Járásbíróság 3.P.20.171/2023/3. sz.

²⁵ CKOT 8. sz. állásfoglalása.

²⁶ A per tárgyának az értékét a felperesnek elegendő csupán valószínűsíteni. [Pp. 22. §]

²⁷ Következesebb törvényszerkesztési mód lett volna ezért, ha a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása a 90. cím alá ("kirendelt szakértő alkalmazása") került volna.

²⁸ CKOT 13. sz. állásfoglalása.

²⁹ Pécsi Ítéltábla Pf. 20.005/2021/16. sz.

³⁰ KT 10. sz. állásfoglalása.

bekezdése szerint konkrét és határozott kérdéseket kell feltüntetnie, amelyeket a szakértőnek a szakvéleményében meg kell válaszolnia.³¹ A Pp. 318. § (3) bekezdése értelmében pedig – a konkrét perbeli bizonyítási helyzettől függően – a további kérdések megválaszolásában, illetve az aggályosság kiküszöbölésében érdekelt fél, mint indítványozó köteles a szakértői díj/munkaterv költségét előlegezni.³² Fontos azonban kiemelni, hogy a bíróság kiegészítés iránt indítvány nélkül, hivatalból nem intézkedhet, hanem mint minden alkalmazási mód esetében, csak arra van lehetősége, hogy a peranyag részévé vált szakvélemény aggályosságára felhívja a felek figyelmét a pervezetés keretében.³³ A különféle eljárások sokfélesége miatt ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleménye önmagában azért nem lehet aggályos, mert az ellenérdekű felet a szemle időpontjáról nem értesítették, és nem tehetett észrevételt, hiszen a szóban forgó rendelkezések pont azon alapulnak, hogy lehetséges, hogy valamelyik peres fél nem vett részt abban a más eljárásban, amelyben a szakértőt kirendelték.³⁴ *Döme Attila* azonban azon aggodalmának adott hangot, hogy bár a „szakvélemény kiegészítése, a szakértő személyes meghallgatása keretében ugyan megtörténhet (az erre vonatkozó indítvány teljesítése nem is mellőzhető), a pártatlanság és a tárgyilagosság látszata mégis sérül, hiszen ezekhez az újabb vizsgálati elemekhez [...] már egy szakvéleményben rögzített »prekonceptió« alapján közelít a szakértő”.³⁵ *Döme* álláspontja enyhén szólva is elgondolkodtató, hiszen a másik fél úgy kényszerülhet lépéshátrányba, hogy ennek kivédésére hatékony eszköz nem áll rendelkezésére. Mindez pedig felvetheti a tisztességes eljárás sérelmét.

4. A szakértők párhuzamos alkalmazásának kizárása

A szakértők párhuzamos alkalmazásának kizárását szolgálja³⁶ a Pp. 306. §-ának utolsó bekezdése, amely szerint a kirendelt szakértő vagy magánszakértő alkalmazásának az indítványozása esetén ugyanazon szakkérdés vonatkozásában már nincs helye más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazásának,³⁷ amely az új szakértő kirendelése esetén nem egészen indokolható.³⁸ Arról ugyanakkor mindig az adott, különleges szakértelmet igénylő tényállítás szempontjából bizonyító félnek minősülő fél dönthet, hogy saját tényállítása bizonyítása céljából a szakértő alkalmazásának melyik módját választja,³⁹ így amennyiben a bizonyító fél a más eljárásban beszerzett szakértői vélemény felhasználását indítványozza, ellenfele magánszakértői vélemény benyújtására már nem lesz jogosult –

³¹ BH 2023. 37.

³² KT 10. sz. állásfoglalása.

³³ NAGY 2019, 805. p.

³⁴ CKOT 13. sz. állásfoglalása.

³⁵ DÖME ATTILA: *A szakértői bizonyítás*. In: Kengyel Miklós (szerk.): *A polgári perbeli bizonyítás gyakorlati kézikönyve*. KJK-Kerszöv, Budapest, 2005. 296-297. p.

³⁶ Magánszakértő esetén lásd: Pp. 302. § (5) bek.; kirendelt szakértő esetén lásd: Pp. 307. § (1) bek. a) pont.

³⁷ Pp. 306. § (4) bek.

³⁸ Pp. 315. § (1) bek.

³⁹ CKOT 43. sz. állásfoglalása.

hangsúlyozza a Kaposvári Törvényszék.⁴⁰ Ettől függetlenül azonban a fél nincs elzárva attól, hogy a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményét felhasználva a bizonyító fél indítványa útján szolgáltatott szakvélemény esetleges aggályosságát állítsa,⁴¹ ehhez képest a szakvélemény tárgyaláson történő ismertetését követően arra észrevételt tegyen, melynek keretében hivatkozhat arra, hogy aggályossági ok áll fenn a szakvéleménnyel kapcsolatban, ezért bizonyítékként nem használható fel.⁴² Amely mögött felsejlik az a korábbi bírói gyakorlat, miszerint, ha a fél a szakértő véleményére olyan észrevételeket tett, amelyek alkalmasnak látszanak a szakértő véleményének megcáfolására, a bíróságnak a szakértőt személyesen meg kell hallgatnia vagy fel kell hívnia az írásbeli véleményének kiegészítésére,⁴³ ahol a fél észrevétele a magánszakértői vélemény előadásán is alapulhat visszacsempészve ezzel a perbe a magánszakértői véleményt.⁴⁴

IV. Zárógondolatok

A jogalkotó a más eljárásban kirendelt szakértő általános szabályozásával a szakértői bizonyítás e széles körben alkalmazott gyakorlatát emelte a kódexbe. A magánszakértő és a kirendelt szakértő közé történő beillesztése azonban számos olyan problémát hozott a felszínre, mint a bizonyítási érdek dilemmája, a más eljárásban készült egymással ellentétes szakvélemények felhasználása vagy hatékony vitatása, illetve a benyújtás időpontja körüli bizonytalanságok, amely mind arra a körülményre vezethető vissza, hogy a jogalkotó nem fordított kellő figyelmet ezen szakértői bizonyítási mód megkülönböztető jellegére és a már kész szakvélemény(ek) jogi sorsát a szakvélemény készítésének szempontrendszerére alapján próbálja megítélni.

Az aggályok egyrészt megoldhatók a joggyakorlat helyes irányba történő terelésével, másrészt vannak olyan esetek, ahol a jogalkotó beavatkozása elkerülhetetlen. *De lege feranda* megfontolás tárgyává kellene ezért tenni, hogy a bizonyító fél ellenfele is jogosult lenne más eljárásban kirendelt szakértőnek a szakkérdés tárgyában készített szakvéleménye felhasználását és a más eljárásban készült szakvélemények kizárását indítványozni, ha a bizonyító fél maga is ilyen vélemény benyújtását indítványozza. Ez a perkoncentráció elvének érvényre juttatását is elősegíti, mivel a más eljárásban készült szakvélemény alkalmazásának csak addig a pontig van létjogosultsága, ameddig a jogintézmény céljával nem áll ellentétben.

⁴⁰ Kaposvári Törvényszék P. 20.288/2020/31. sz.

⁴¹ KT 19. sz. állásfoglalása.

⁴² Vö. Kaposvári Törvényszék P. 20.288/2020/31. sz.

⁴³ BH 1980. 38.

⁴⁴ Témáról lásd részletesen: CSÉFFAI ATTILA CSABA: *A szakvélemény evolúciója a Pp.-ben*. Jogtudományi Közlöny 2014/14. 591–600. pp.

ATTILA CSABA CSÉFFAI

USING THE OPINION OF THE EXPERT APPOINTED IN ANOTHER
PROCEDURE IN THE CIVIL SUIT

The national legislature has elevated the common judicial practice of using expert opinions prepared in other proceedings to the level of law, allowing the party presenting evidence to utilize an expert opinion relevant to the same professional matter from a prior case in the ongoing litigation. The objective is to expedite proceedings and resolve disputes in a timely and efficient manner. Under the prior regulations, recurrent use of such expert opinions could be considered as a document, and the drafter could be interrogated as a witness, while present method of expert proof elevates the draftsman to the level of the expert appointed by the Civile Procedure, so predominantly it also shares its place in the litigation. This paper examines the inception of expert opinion utilization, the disclosure and supplementation of expert opinions, and the exclusion of concurrent applications of experts in legal proceedings. It aims to highlight the challenges introduced by the introduction of these rules, including issues related to evidentiary interests, the utilization and potential conflicts arising from contradictory expert opinions from other proceedings, and the ambiguity surrounding the submission date. These challenges can be traced back to the fact that the national legislature did not adequately consider the unique features of this method of expert evidence and seeks to evaluate the legal fate of previously prepared expert opinions based on the criteria established for expert opinion preparation. To address potential issues (*de lege feranda*), the author proposes the option of submitting a motion to disqualify expert opinions prepared in separate proceedings.